

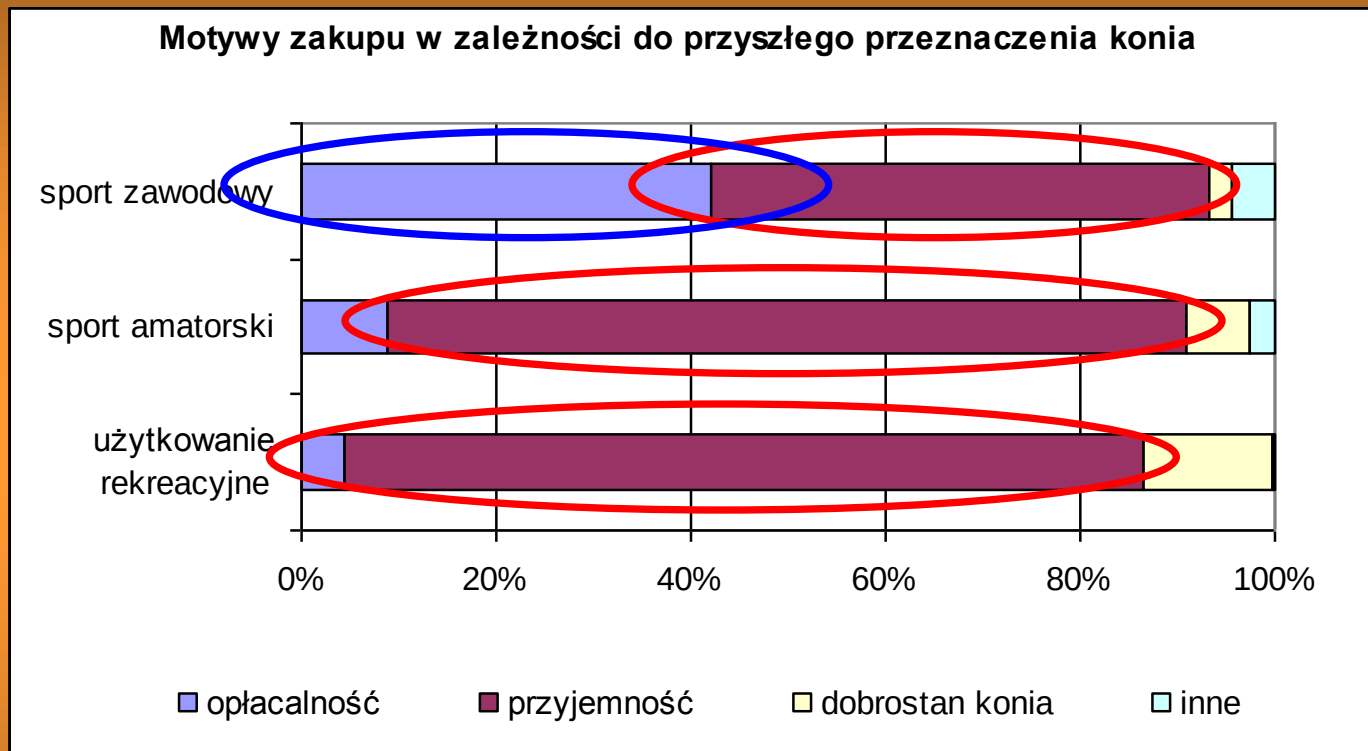
Temperament i charakter: ocena u koni

Dr inż. Aleksandra Górecka-Bruzda

Zakład Zachowania się Zwierząt

Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu

Czym kierują się nabywcy koni – przykład francuski

Przyjemność

(Heydeman i Grosbois, 2006)

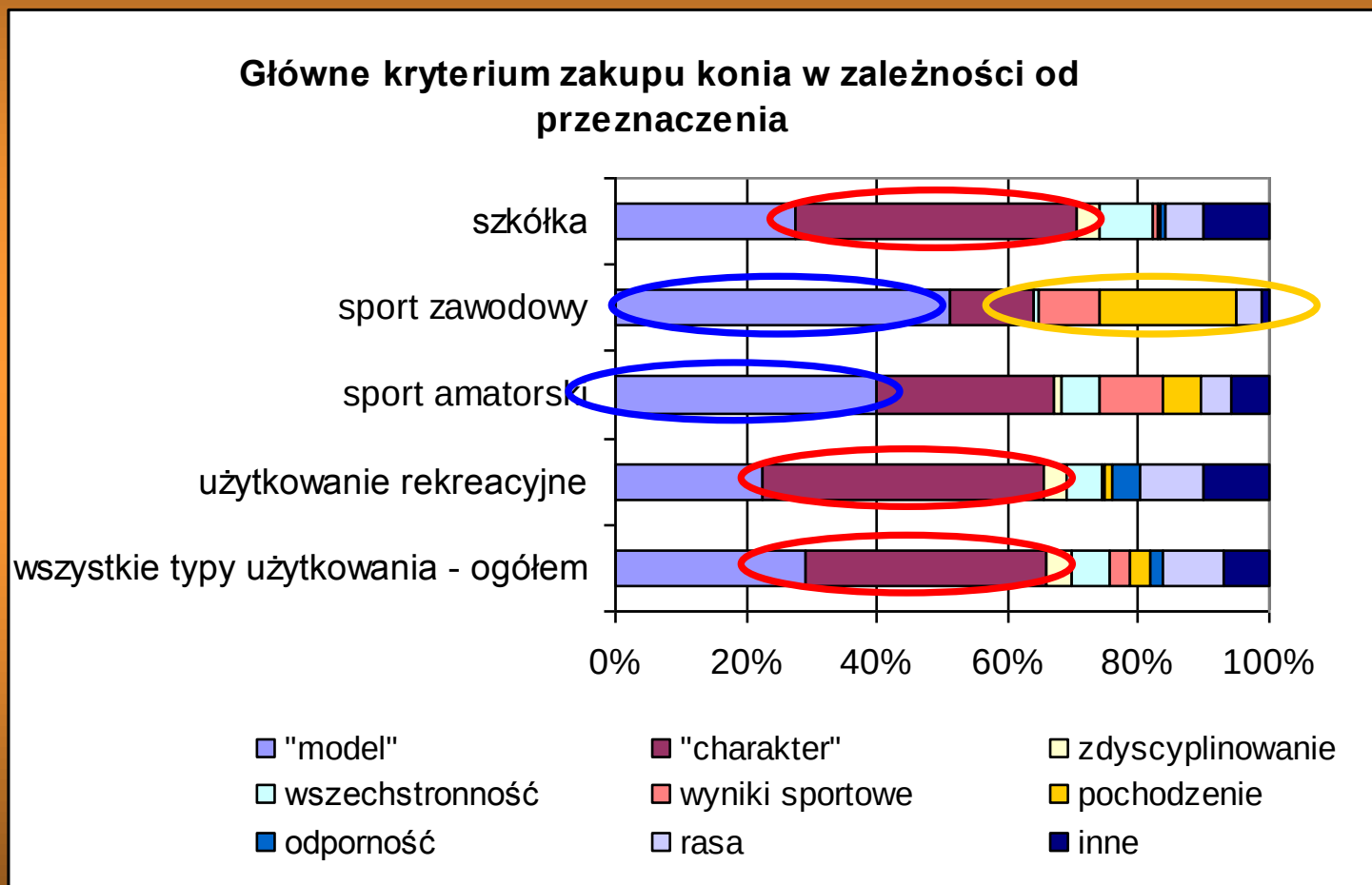
Aleksandra Górecka-Bruzda,
IGHZ PAN w Jastrzębcu

Czy zachowanie się konia jest ważne?

Kryterium zakupu konia

(Heydeman i Grosbois, 2006)

Zachowanie jest włączone do celów hodowlanych w 11 na 19 związków rasowych w Europie (Koenen i wsp. 2004)

	Conformation (n=17)	Show jumping (n=16)	Dressage (n=14)	Gaits (n=14)	Behaviour (n=11)	Eventing (n=11)	Health ^a (n=9)	Driving (n=4)	Fertility (n=3)
BAD ^b	X	X	X		X				
BAVAR	X	X	X	X	X	X	X		X
BWP	X			X	X		X		
DWB	X	X	X	X	X		X		X
FWB	X	X	X	X	X	X	X		
HAN	X	X	X		X	X		X	
HOLST	X	X		X	X				
HUN	X	X	X			X		X	
ISH	X	X	X	X		X	X		
KWPN	X	X	X	X			X		
NRPS	Unspecific								
NWB	X	X	X	X	X	X	X		X
OLD	X	X	X	X		X		X	
SF	X	X	X	X	X	X			
SHBGB	X	X	X	X		X	X		
SI		X							
SWB	X	X	X	X	X	X	X		
TRAK	X			X	X				
WEST	X	X	X	X		X		X	

Zachowanie jest 6 miejscu jeśli chodzi o znaczenie cechy dla celu hodowlanego (Koenen i wsp. 2004)

	Show jumping	Gaits	Conformation	Health	Dressage	Behaviour	Fertility	Eventing	Driving
BAD ^a	6	8	8	5	7	9	4	3	1
BAVAR	8	9	8	8	9	9	8	6	5
BWP	10	2	10	10	10	8	8	8	2
DWB	10	9	8	7	10	7	7	5	1
FWB	9	10	10	10	9	9	10	5	1
HAN	10	10	8	8	10	10	8	6	6
HOLST	10	7	7	9	5	7	7	7	5
HUN	9	10	8	7	7	7	8	7	5
ISH	8	9	8	8	5	7	5	5	1
KWPN	10	8	8	9	10	9	9	1	1
NRPS	8	10	10	10	8	10	10	6	6
NWB	9	9	8	9	9	7	8	9	2
OLD	8	10	8	10	8	6	7	5	3
SF	10	9	9	9	7	8	8	8	1
SHBGB	8	9	10	9	8	8	10	9	0
SI	10	8	7	8	6	7	6	7	6
SWB	10	8	7	8	10	8	3	6	6
TRAK	5	10	9	6	10	8	3	10	1
Number ≥8	16	16	15	14	12	11	10	5	0
Mean±S.D.	8,8±1,5	8,6±1,9	8,4±1,0	8,3±1,4	8,2±1,7	8,0±1,1	7,2±2,2	6,3±2,2	2,9±2,3
Min.-Max.	5-10	2-10	7-10	5-10	5-10	6-10	3-10	1-10	0-6

Zachowanie się pod siodłem i podczas obsługi – najważniejsza cecha użytkowa koni

Zachowanie się pod
siodłem i podczas
obsługi

Temperament

Charakter

Co to jest temperament?

Temperament

- Zespół cech psychicznych, które są uwarunkowane właściwościami całego układu nerwowego. Określają wrażliwość na bodźce oraz tendencję do reagowania w określony sposób (forma reakcji – **JAK SILNIE, JAK SZYBKO?**).
- Zmienność pomiędzy osobnikami wyraża się w różnych poziomach wielu cech, **nie ma jednej zbiorczej cechy „temperament”**
- Istnieje możliwość wyłonienia tych cech, ich zdefiniowania i pomiaru

Temperament

Metody oceny

Temperament

Metody oceny

Opisowa

(kwestionariusze)

- Subiektywna
- Szerszy zakres cech

Testy behawioralne

- Obiektywna
- Węższy zakres cech

Co to jest charakter?

Charakter

Zespół cech psychicznych, które są uwarunkowane właściwościami centralnego układu nerwowego i rozwijają się na bazie cech temperamentu (wrodzonych) pod wpływem oddziaływań zwierzęcia ze środowiskiem (treść reakcji - CO ROBI?).

Cechy psychiczne zdobyte w toku rozwoju osobniczego oraz „wyuczalne” przez człowieka

Temperament i charakter - podsumowanie

TEMPERAMENT

- Cały układ nerwowy (centralny i obwodowy)
- Wrodzony
- Podlega niewielkim wpływom środowiska
- Wrażliwość zmysłów, FORMA reakcji (szybkość, siła)
- Odpowiada na pytanie JAK?

CHARAKTER

- Tylko centralny układ nerwowy
- Nabyty
- Ukształtowany przez środowisko, u dorosłego osobnika względnie stały
- TREŚĆ reakcji (wybór, decyzja)
- Odpowiada na pytanie CO?

Antropomorfizmy – nieadekwatne w ocenie zwierząt

Ocena typowo ludzka / moralna:

- Szczery / fałszywy
 - Złośliwy
- Tchórzliwy
 - Głupi
 - itp...

U zwierząt:

INSTYNKT +
DOŚWIADCZENIE

Testy temperamentu koni w niektórych krajach Europy

Test temperamentu – Francja

Polowa ocena temperamentu

(Lansade i wsp., 2008)

Badania zespołu pod kierunkiem L. Lansade (Haras Nationaux, INRA Tours-Nouzilly) wykazały istnienie pięciu podstawowych cech temperamentu koni:

- Lękliwości
- Zależności socjalnej
- Reaktywności wobec człowieka
- Aktywności ruchowej
- Wrażliwości zmysłowej

Autorka wykazała, że opracowane testy mogą być zastosowane w praktyce w ocenie temperamentu

Polowa ocena temperamentu

(Lansade i wsp., 2008)

Ocena temperamentu koni w
wystandaryzowanych warunkach
(przenośny boks testowy) w terenie
jest obecnie prowadzona przez
wyszkolony personel Haras
Nationaux

Dodatkowo, każdy hodowca może zlecić
ocenę zachowania konia podczas
obsługi i pod siodłem i otrzymać jej
wynik w postaci:

„Bilan des Aquis et du Comportement du
Cheval”

(Ocena umiejętności i zachowania konia)

Test temperamentu - Szwajcaria

Test temperamentu Haras National d'Avanches

Burger et al. 2007

Testy temperamentu
są obowiązkowe w
rasie Freiburger, ale
coraz więcej koni
półkrwi także w nim
uczestniczy

1. Testy w ręku:

- 1.1. Dotyk uszu
- 1.2. Test „zaskoczenia”

2. Testy pod siodłem

- 2.1. Test nieznanej powierzchni
- 2.2. Test nieznanego obiektu

3. Test zaprzęgowy

- 3.1. Test nieznanej powierzchni

Test temperamentu Haras National d'Avanches

Burger i wsp. 2007

Ocena polega na pomiarze czasów ukończenia poszczególnych elementów testów i przeskalowaniu ich na punkty (1-9)

Burger et al. 2007

Test temperamentu - Holandia

Test temperamentu KWPN

(Visser i wsp. 2003 a, b)

Ocenie podlega zachowanie koni:

Etap I. W boksie startowym

Etap II. W teście nieznanego przedmiotu

Etap III. W teście nieznannej powierzchni

Test temperamentu KWPN

(Visser i wsp. 2003 a, b)

- Wykazano współzależność zachowania w testach z oceną współpracy konia z jeźdźcem
- Wykazano współzależność zachowania w testach behawioralnych z wynikami testu w skokach pod jeźdźcem

A w Polsce?

Jeźdźcy amatorscy to najliczniejsza grupa użytkowników koni

- Irlandia 65% jeźdźcy rekreacyjni
- Francja 78% osoby nie związane profesjonalnie z końmi
- **Polska 69% jeźdźcy rekreacyjni**
(Górecka i wsp. 2007)

Jaki powinien być „koń idealny”?

Najważniejsze i najmniej ważne cechy konia – wyniki ankiety wśród jeźdźców

(Górecka-Bruzda i wsp. w druku)

Chciałbym aby moj koń idealny

Najwyżej ocenione pozycje (średnia pow. 2.5)	Średnia ± S.D.
Rzadko chorował	2.82 ± 0.46
Współpracował podczas jazdy	2.80 ± 0.44
Nie tkał	2.78 ± 0.60
Poprawnie pracował w podstawowych chodach	2.75 ± 0.53
Nie był łykawy	2.70 ± 0.78
Nie uciekał przede mną na pastwisku	2.61 ± 0.67
Prawidłowo reagował na pomoce	2.59 ± 0.60
Miał zdrowe nogi	2.59 ± 0.76
Chętnie “szedł do przodu”	2.58 ± 0.57
Szybko się uczył	2.57 ± 0.56
Był zrelaksowany podczas jazdy	2.57 ± 0.67
Nie był uczulony na owady	2.56 ± 0.74
Łatwo dawał się siodłać	2.51 ± 0.67
Najniżej ocenione pozycje (poniżej 0.5)	
Wymagał doskonałej paszy	0.39 ± 0.78
Nie był ujeżdżony	0.36 ± 0.64

Aleksandra Górecka-Bruzda,
IGHZ PAN w Jastrzębcu

PZHK

Podejmuje próbę zwiększenia dokładności szacowania cech „charakter” i „temperament” w ZT poprzez:

- Szkolenie personelu z zakresu oceny cech psychicznych koni
- Pilotażowe badania prostych testów obiektywnie oceniających zachowanie się koni

Dziękuję za uwagę!

Aleksandra Górecka-Bruzda,
IGHZ PAN w Jastrzębcu